

SAKSBEHANDLER
Lisbeth Skogstrand

VÅR REF.
18/02331-2
ARK. P - Plansaker
366 Malvik kom. - TRØF

DERES REF.

INNVALGSTELEFON

DERES DATO

VÅR DATO
12.09.2018

TELEFAKS
+47 22 94 04 04
postmottak@ra.no
www.riksantikvaren.no

Trøndelag fylkeskommune
Fylkets hus, Postboks 2560
7735 Steinkjer

Att. Gunhild Kvistad

Kulturminnefaglig uttalelse til Kommuneplanens arealdel 2018-2030 - Plan ID 201701, Malvik kommune, Trøndelag fylke. Uttalelse fra Riksantikvaren med hensyn til Malvik middelalderkirkested og Mostad middelalderkirkested

Vi viser til brev av 3.juli 2018 med forespørsel om innspill til kommuneplanens arealdel 2018-2030 for Malvik kommune, samt planbeskrivelse og planbestemmelser oversendt fra Malvik kommune.

Riksantikvaren uttaler seg her kun som fagmyndighet for de forvaltningsområdene direktoratet har ansvar for. I dette tilfellet gjelder det Mostad kirkested fra middelalder, id.177806, og Malvik kirkested fra middelalder, id.84382, som begge er automatisk fredet i medhold av lov om kulturminner av 9. juni 1978 nr. 50 (kulturminneloven) § 4 første ledd pkt. a og j.

Fylkeskommunen skal innhente og samordne uttalelser fra andre kulturminnemyndigheter i plansaker og gi en samordnet uttalelse til planforslaget på vegne av kulturminneforvaltninga jf. forskrift til kulturminneloven kap. 1, § 1 pkt. 2.

Kirkesteder fra middelalder, id.84382 og id.177806

De middelalderske kirkestedene er ofte plassert på sentrale og framtrepende steder i landskapet og bevisst formet som landemerker. Kirkene var ofte identitetssymboler i lokalsamfunnet og ble gjerne plassert på steder med lang tradisjon for bosetning og som religiøse og sosiale samlingssteder. Det er derfor vanlig å finne mange forskjellige kulturminner fra ulike tidsperioder i nærområdet til slike kirker. De ulike kulturminnene er viktige hver for seg, men har også stor verdi som samlede kulturmiljøer som kan avspeile utvikling og kontinuitet over svært lang tid. Dette legger føringer for hva som kan aksepteres av utbygging eller endring i området.

Malvik kirkested, id. 84382, ligger der Malvik kirke står i dag. Dagens kirke ble reist i 1846, på samme sted som middelalderkirken engang stod. Den eldste kjente henvisningen til denne kirken er fra 1432. Ifølge kirkeregnskapet fra 1646, var kirken på det tidspunktet en trebygning med rektangulært skip, et smalere rektangulært kor og med takrytter over skipet i vest – muligens en stavbygning. Denne ble revet i 1654. Kirkegården som lå i tilknytning til middelalderkirken er blitt utvidet ved flere senere anledninger. Dens utstrekning og avgrensning i middelalder er anslått basert på terrengnivåforskjeller og derfor noe usikker.

Mostad kirkested, id.177806, er registrert i Askeladden under gbnr 72/3 Vollen, øst for Litlfoldsjøen. Nøyaktig lokalisering og avgrensning av kirkested og en eventuell gravplass er imidlertid uavklart. Kirken og en hellig kilde rett ved var dedikert til Sta. Maria Magdalena. Denne helgenen fikk økt popularitet i Norge gjennom tiggermunkene i seinmiddelalderen, og tilknytningen til Maria er derfor en sterk indikasjon på at kapellet i Mostadmarka ble reist etter 1350. Den eneste omtalen av kirken er fra 1589. Det lå ikke jordegods til Mostad kirke i 1661 og den var derfor sannsynligvis en gave- eller lovkirke, et kapell som ble vedlikeholdt gjennom gaver fra de tilreisende. Da Schønning besøkte stedet i 1775, var det kun fortellinger igjen etter kirken og kilden. Tradisjonen sier at «(Der) bygdevegen svinger over Vollahøgda ligger en flat firkanta stein i vegkanten, og lokalkjente folk kan fortelle, at det er sørvestre hjørnesteinen i den gamle Mariakirka.» Sagnet sier videre at syke oppsøkte kilden, men at den mistet sin kraft etter at en katt ble drept i den. Det fortelles også at en sølvkrone skal ligge nedsenket i kilden. Mariakilden, id.177810, er registrert 100 m nordnordvest for selve kirkestedet. Rundt 20 m nord for der kirken skal ha stått, finnes i dag en liten forhøyning som kalles Bispehaugen. Det sies at en biskop som døde under et besøk ved kirken og kilden ble gravlagt her.

Riksantikvarens merknader og vurderinger

Riksantikvaren vil understreke at de middelalderske kirkestedene med kirkegårder er av nasjonal verdi og automatisk fredete kulturminner. Det er svært viktig at en i den videre planleggingen tar tilbørlig hensyn til dette. Store endringer av nærmiljøet til slike kirkesteder vil være konfliktfylt, og bestemmelser som sikrer god forvaltning av kulturminner og kulturmiljøer må derfor innarbeides i kommuneplanen.

Riksantikvaren vil påpeke at Malvik middelalderkirkested er et automatisk fredet kulturminne. Deler av kirkegården som ikke har vært i bruk etter 1945, skal ikke gjenopptas til gravlegging. Vi viser i denne sammenheng til Kirkerundskrivet, rundskriv T - 3/2000 fra MD og KUF. For all annen graving eller andre tiltak som kan virke inn på middelalderkirkestedet, skal det søkes om tillatelse i medhold av kulturminneloven § 8.

Middelalderkirkegårdens avgrensning framgår av kulturminnedatabasen Askeladden, id. 84382. Den skal avmerkes som hensynssone d), jf. pbl. § 11 - 8 d), SOSI-kode H730, båndlagt etter kulturminneloven, i plankartet til kommuneplanens arealdel. Hensynssone d) skal ha sort rutenettskravur, og følgende bestemmelser skal tas inn i kommuneplanen under hensynssone d), **Malvik middelalderkirkested**:

«Malvik middelalderkirkested er et automatisk fredet kulturminne.

Innenfor middelalderkirkegården er gravlegging bare tillatt i områder som har vært i kontinuerlig bruk etter 1945. Gravfelt som ikke har vært i bruk etter 1945 skal ikke benyttes til gravlegging. Gravminner som er eldre enn 60 år skal ikke flyttes eller fjernes uten at kulturminnemyndighetene har fått uttale seg.

Inngrep i grunnen eller andre tiltak som kan virke inn på det automatisk fredete kulturminnet er ikke tillatt innenfor hensynssone H730 uten etter dispensasjon fra kulturminneloven. Eventuell søknad om tillatelse til inngrep skal sendes rette kulturminnemyndighet i god tid før arbeidet er planlagt igangsatt.»

Mostad middelalderkirkested er registrert og kartfestet i Askeladden, id. 177806, men nøyaktig lokalisering og avgrensning er usikker. Beliggenheten er likevel sannsynlig, og det er mulig at

rester av kirke og kirkegård kan være bevart her. Stedet har også stor lokal verdi. Kirkestedet, slik det er avgrenset i Askeladden, skal derfor avmerkes som hensynssone d) jf. pbl. § 11 - 8, SOSI-kode H730, båndlagt etter kulturminneloven, i plankartet til kommuneplanens arealdel. Hensynssone d) skal ha sort rutenettskravur, og følgende bestemmelser skal tas inn i kommuneplanen under hensynssone d), **Mostad middelalderkirkested:**

«Mostad middelalderkirkested er et automatisk fredet kulturminne.

Det er ikke tillatt å igangsette tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, dekke til, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme det automatisk fredete kulturminnet eller framkalle fare for at dette kan skje.»

Videre er en hellig kilde knyttet til kirkestedet. Også kilden er et automatisk fredet kulturminne, id.177810. Området er regulert til LNFR-areal med spredt bolig-, fritids- og næringsbebyggelse. Ved eventuelle utbygginger i området bør derfor kulturmiljøet omkring Vollan ivaretas særskilt, og ny bebyggelse bør holde god avstand til kirkestedet. Riksantikvaren ber derfor Trøndelag fylkeskommune om å oppfordre Malvik kommune til å legge en hensynssone c) jf. pbl. § 11 - 8, SOSI-kode H570, bevaring av kulturmiljø, som omfatter både kirkestedet og kilden i tilbørlig utstrekning, i plankartet til kommuneplanens arealdel.

Vi presiserer at Riksantikvaren med denne uttalelsen ikke har tatt uttrykkelig stilling til arealbruken jf. kulturminneloven § 8 fjerde ledd.

Riksantikvaren ber om at våre merknader til kommuneplan for Malvik blir innarbeidet i fylkeskommunens uttalelse til planen og at vårt brev blir lagt ved uttalelsen.

Vennlig hilsen

Isa Trøim
seksjonssjef (e.f.)

Lisbeth Skogstrand
seniorrådgiver

Brevet er elektronisk godkjent uten underskrift

Kopi til: Marianne Reitan, Malvik kommune, Postboks 140, 7551 HOMMELVIK/ Anne Haug, Trøndelag fylkeskommune, Fylkets hus, Postboks 2560, 7735 STEINKJER/ Gunhild Kvistad, Trøndelag fylkeskommune, Fylkets hus, Postboks 2560, 7735 STEINKJER